C O P E
Member since 2019
JM14482

Elżbieta Magiera*

Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie jako instytucja łącząca pokolenia

Abstrakt

Celem artykułu jest przedstawienie patronatu Heleny Radlińskiej nad Biblioteką Pedagogiczną w Szczecinie i jego konsekwencji, które wpisują się w zagadnienie łączenia pokoleń. Geneza biblioteki sięga 1946 roku, ale dopiero w 1976 roku, w czasie obchodów jubileuszu 30-lecia działalności, nadano szczecińskiej bibliotece imię Heleny Radlińskiej. Matką chrzestną biblioteki była studentka i współpracownica Heleny Radlińskiej, Irena Lepalczyk, profesor Uniwersytetu Łódzkiego, która uczestniczyła w kolejnych wydarzeniach organizowanych przez bibliotekę, upamiętniających jej patronkę. Artykuł przedstawia genezę biblioteki, przygotowania do uroczystości nadania imienia H. Radlińskiej, przebieg uroczystości, nadesłane telegramy i listy oraz reakcję szczecińskiej prasy codziennej wobec tego wydarzenia. Tekst nawiązuje również do kolejnych wydarzeń: 40-lecia i 50-lecia Biblioteki Pedagogicznej w Szczecinie oraz spotkań z okazji rocznic patronki, stanowiących łącznik pokoleń. Zawiera również odniesienia do stałej wystawy poświęconej Helenie Radlińskiej.

Słowa kluczowe: Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie, nadanie imienia Heleny Radlińskiej, instytucja łącząca pokolenia, wystawa poświęcona Helenie Radlińskiej.

Helena Radlińska Pedagogical Library in Szczecin as an Institution Connecting Generations

Abstract

The aim of the article is to present the patronage of Helena Radlińska over the Pedagogical Library in Szczecin and its contribution to connecting different generations. The

* Uniwersytet Szczeciński.
Artykuł otrzymano: 1.06.2022; akceptacja: 26.07.2022.

https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.13

origins of the library go back to 1946, but it was not until its 30th jubilee celebrations in 1976 that the library in Szczecin was named after Helena Radlińska. The godmother of the library was a student and associate of Radlińska, Irena Lepalczyk, a professor at the University of Łodz, who participated in subsequent events organized by the library to honour its patron. The article discusses the genesis of the library, the preparations for the ceremony of naming it after H. Radlińska, the course of the ceremony, the telegrams and letters received on the occasion, as well as the response of the local press to the event. The text also refers to the subsequent events: the 40th and 50th anniversary of the Pedagogical Library in Szczecin and the meetings held on the anniversaries of the birth and death of its patron, constituting a link between generations. It also contains references to the permanent exhibition devoted to Helena Radlińska.

Keywords: Helena Radlińska Pedagogical Library in Szczecin, naming after Helena Radlińska, an institution connecting generations, an exhibition devoted to Helena Radlińska.

Rys historyczny Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie

Geneza dzisiejszej Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie sięga czerwca 1946 roku. Jej pierwszym kierownikiem i jedynym pracownikiem był Jan Karakulski (Gustołek 1985: 50–64). Początkowo biblioteka liczyła tylko 500 woluminów, uzyskanych głównie z darów. Była pierwszą na Pomorzu Zachodnim biblioteką nauczycielską, której nadano nazwę Centralna Biblioteka Wojewódzka. I mimo że już na trwałe wrosła w historię Szczecina i Pomorza Zachodniego, to musiała od podstaw budować swoje miejsce i swoją tożsamość w Szczecinie, który dopiero po drugiej wojnie światowej znalazł się w granicach Polski; w mieście, w którym były tylko zbiory książek niemieckich, a polską książkę trzeba było zdobywać (Janowska, Gustołek 1996: 6; Woźniak-Maryńska1969–1970: 132–134). W 1951 roku na mocy Zarządzenia Ministerstwa Oświaty uzyskała miano Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (PBW), której nadano statut, określono cele i zakres działalności (*Zarządzenie…* 1951: 147).

Organizacyjnie powiązana z Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego, od chwili powstania była specjalną biblioteką, której zasadniczym zadaniem było podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli i pracowników oświaty, umożliwianie im pracy naukowo-badawczej oraz otoczenie opieką merytoryczną bibliotek i bibliotekarzy szkolnych. Instytucja ta przez lata sprawowała funkcje dydaktyczne i usługowe, polegające na gromadzeniu i udostępnianiu zbiorów, prowadzeniu działalności popularyzacyjnej i informacyjno-bibliograficznej. Jej podlegały kadry filii bibliotek pedagogicznych województwa szczecińskiego, a od 1999 roku zachodniopomorskiego. W latach 50. XX wieku przejęła zbiory Ośrodka Doskonalenia Kadr Oświaty, Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego Nauczycieli. Od 1950 roku rozpoczęto tworzenie sieci bibliotek pedagogicznych w województwie szczecińskim.

Pod koniec 1960 roku funkcjonowało już 13 instytucji tego typu. W 1969 roku uruchomiono filię Biblioteki Pedagogicznej w formie czytelni pedagogicznej przy Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie przy ul. Wyzwolenia 105 (Piasecka 2000: 47; Pawłowicz 1973, 123–128).

W ciągu niespełna osiemdziesięcioletniej działalności biblioteka przeszła różnorodne zmiany strukturalne. Od 1993 roku była w strukturach Centrum Informacji Edukacyjnej. W 1997 roku weszła w skład placówek oświatowych pod nazwą Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie. W 1999 roku znowu stała się samodzielną jednostką wraz 15 filiami terenowych bibliotek pedagogicznych (*Biblioteki*…: 309; Gustołek, Parada 1996: 3). Od 2004 roku funkcjonuje w strukturach Zachodniopomorskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, mieszczącego się przy ul. Sowińskiego 68, pod nazwą Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie.

Celem artykułu jest zaprezentowanie Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej jako instytucji łączącej pokolenia, zwłaszcza dzięki nadaniu jej patronatu w 1976 roku. Patronka (1879–1954) to działaczka niepodległościowa i społeczno-oświatowa, twórczyni pedagogiki społecznej w Polsce, zajmująca się wychowaniem (zarówno w teorii jak i w praktyce) jako sposobem na tworzenie lepszej przyszłości. Radlińska również nie tylko zauważyła, ale także rozwinęła problematykę książki, bibliotekarstwa i czytelnictwa oraz historii oświaty. Jej pedagogika biblioteczna wiązała się z budzeniem sił społecznych i inspirowaniem przemian. Biblioteka służyła zaspakajaniu potrzeb kulturalnych człowieka, rozwijaniu jego sił wewnętrznych, samoorganizacji, samokształcenia i współdziałania (Lepalczyk 1974). Pisała o roli książki i czytelnictwa (Radlińska 2003). Dostrzegała potrzebę kształcenia bibliotekarzy, których zadania poszerzała o rolę oświatowca, wychowawcy, przewodnika, nawiązującego więź z czytelnikiem (Radlińska 1961).

Na powyżej – z konieczności skrótowo – sformułowanych podstawach jest tworzony współczesny obraz pedagogiki bibliotecznej, którą rozumie się jako dziedzinę „nauki o istocie, zasadach, metodach i organizacji procesu oświatowo-wychowawczego w bibliotece, a zarazem dziedziną praktycznej działalności bibliotekarza" (Galej-Mularz 2016: 4). Podkreśla się pracę z użytkownikiem i oddziaływanie na niego poprzez gromadzenie księgozbioru, udostępnianie, promowanie, przekonywanie do oferty biblioteki. We wszystkich procesach bibliotecznych warto uwzględnić nowy model odbiorcy, który wskazuje na jego większą autonomię, samodzielność i kompetencje czytelnika (Socha 1998: 352). Hanna Batorowska wiąże współczesną pedagogikę biblioteczną z pedagogiką informacyjną, z wychowaniem do informacji i przez informację, „z całościowym spojrzeniem na relacje człowieka do otaczającego go świata uwzględniającym jego potrzeby, wyzwania i wartości poznawcze oraz potrzebę zintegrowanej wizji siebie i świata" (Galej-Mularz 2016: 4). W związku z tym wyróżnia następujące obszary pedagogiki bibliotecznej: kształcenie ustawiczne, samodoskonalenie, samouctwo informacyjne, rozwój osobowości, samowychowanie, wychowanie informacyjne i kształcenie dojrzałości informacyjnej. Takie podejście do współczesnej pedagogiki bibliotecznej przypomina poglądy Heleny

Radlińskiej i Leona Bykowskiego, autora książki *Zakres i zadania pedagogiki bibliotecznej* z 1938 roku, który tytułową naukę definiował jako „dziedzinę nauki o istocie, zasadach, metodach i organizacji procesu oświatowo-wychowawczego w bibliotece" (Bykowski 1938b: 349; Bykowski 1938b: 1-5). Autor bibliotekę rozumiał jako instytucję wychowawczą o charakterze pośrednim i bezpośrednim, w której odbywa się całożyciowy proces wychowawczy, w tym kształceniowy. Jego zdaniem proces wychowawczy w bibliotece łączy trzy „światy": świat odbiorców – czytelników, świat książek – autorów i świat wychowawców– bibliotekarzy (Bykowski 1938b: 2).

Artykuł powstał w oparciu o przeprowadzone badania źródłowe z wykorzystaniem metodologii historii w zakresie analizy źródeł, metod ustalania faktów, ich porządkowania, klasyfikowania, wyjaśniania, wykrywania związków między nimi i łączenia w syntezę historiograficzną.

Trzydziestolecie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej i nadanie jej imienia

Przygotowania do uroczystości

W latach 1946–1976 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka doświadczyła wielu przeobrażeń, ponieważ w tym czasie trzykrotnie zmieniano jej miejsce, powiększano księgozbiór i zatrudniano coraz więcej (maksymalnie 30) bibliotekarzy (Pawłowicz 1997: 78–82). Była kierowana przez wielu dyrektorów: Marię Woźniak, Brożynę (imienia nie zdołałam ustalić), Zofię Gabrysiakowską, Jadwigę Gągol, Jana Karakulskiego, Jadwigę Bogdanowicz, Włodzimierza Świderskiego, Bożenę Zielińską, Wandę Kurpiewską i Elżbietę Pawłowicz (Piasecka 2000: 47) oraz Aleksandrę Gustołek, Ryszarda Ławickiego, Marię Twardowską i obecną kierownik Reginę Czekałę. Stała się miejscem łączącym różne pokolenia dyrektorów, pracowników, a przede wszystkim czytelników, którymi najczęściej byli nauczyciele i studenci, doświadczający procesu organizowania systemu oświaty i wychowania na ziemiach Zachodnich i Północnych przyłączonych do Polski po II wojnie światowej, biorący udział w procesie budowania administracji państwowej i szkolnej, życia ekonomicznego, społecznego i kulturowego. Stała się również instytucją integrującą osadników napływających z różnych stron Polski, przesiedlanych zza Buga i w wyniku akcji „Wisła"; zróżnicowanych ekonomicznie, społecznie i kulturowo (Turek-Kwiatkowska 1975: 11–17).

Trzeciego czerwca 1976 roku nastąpiło uroczyste nadanie imienia Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie. Ale zanim doszło do tego doniosłego wydarzenia, pracownicy biblioteki opracowali ankietę, którą rozpropagowali wśród czytelników. Ankieta miała następującą treść:

> Z okazji 30-lecia działalności Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej rozpoczęto starania o nadanie jej imienia. Proponujemy:

> Helenę Radlińską
> Władysława Spasowskiego,
> Aleksandra Omieczyńskiego
> Informacje o działalności i zasługach na polu bibliotekarstwa, oświaty i szkolnictwa znajdują się w gablotach.
> Która z wyżej wymienionych postaci, zdaniem Pani, Pana, powinna patronować naszej bibliotece? (*Kronika 1946–1976*…: 4)

Wynik ankiety był jednoznaczny: Radlińska – 134 głosy, Spasowski i Omieczyński – po 50 głosów. Wybór patrona przez czytelników stał się początkiem długiej drogi, która doprowadziła do nadania Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie imienia Heleny Radlińskiej. Do Ministerstwa Oświaty skierowano pismo o wyrażenie zgody na ten patronat. Nawiązano bezpośredni kontakt z doc. Ireną Lepalczyk, uczennicą Radlińskiej, i z Tadeuszem Pudełką, artystą fotografikiem, uczniem Radlińskiej.

Zachowała się korespondencja Lepalczyk z dyrektor PBW w Szczecinie E. Pawłowicz, która zwróciła się z prośbą o fotografię przyszłej patronki. Ósmego kwietnia 1975 roku Lepalczyk pisała, że jednak nie posiada żadnej fotografii odpowiadającej potrzebom biblioteki i zaproponowała kontakt w tej sprawie z Tadeuszem Pudełką, podawszy jego adres. W liście przysłanym przez Pudełkę z Warszawy z dnia 8 maja 1976 roku do Dyrektor PBW w Szczecinie można przeczytać:

> Szanowna Pani! Z wielką radością przyjąłem wiadomość o nadaniu bibliotece im. Prof. Heleny Radlińskiej. Jako uczeń i wychowanek szkoły pedagogiki społecznej pragnę wnieść swój wkład do rozwoju idei przebudowy środowiska, jego siłami, w imię najlepszych wzorów społecznych. Prof. Helena Radlińska uczulała nas byśmy w życiu dostrzegali rolę inicjatywy oddolnej, dostrzegali konieczność opierania się na zainteresowaniach ludzkich oraz umieli rozpoznawać ludzi i zaspakajać potrzeby człowieka. Załączony portret Prof. Radlińskiej niechaj przypomina szczytne idee służby społecznej realizującej myśl „do pojęcia Ojczyzna należy książka". Szanowna Pani! Załączony portret wymaga a) odpowiedniego oprawienia, b) oraz wyplamkowania, które winien wykonać fotograf fachowiec. Rachunku nie załączam, gdyż portret wykonałem samodzielnie, pragnąc w ten sposób przyczynić się do rozszerzenia się idei pedagogiki społecznej (*Kronika 1946–1976*…: 5).

W korespondencji z dnia 10 maja 1976 roku z dyrektor PBW w Szczecinie Lepalczyk kontynuowała sprawę portretu patronki biblioteki, pisząc, że w rozmowie z Pudełką dowiedziała się, że posiada on dwie odbitki fotografii Radlińskiej, które może ofiarować szczecińskiej bibliotece. Dodam tylko, że przysłany przez Pudełkę portret do dzisiaj zdobi stałą wystawę biblioteki (o której będę pisać w dalszej części teksu), poświęconą patronce.

Irena Lepalczyk zawiadamiała również, że oprócz niej z Łodzi przyjedzie jeszcze jedna osoba. W liście z dnia 27 maja 1976 roku pisała, że przyjedzie 2 czerwca wieczorem samochodem, dziękowała za otrzymane zaproszenia i prosiła o jeszcze

trzy komplety zaproszeń, ponieważ „absolwenci HR [Heleny Radlińskiej] są bardzo zainteresowani" (*Kronika 1946–1976*…: 6).

Z okazji jubileuszu i nadania imienia bibliotece na początku 1976 roku został wydany exlibris, nieznanego autora, przechowywany w Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, będącej centralną biblioteką Województwa Zachodniopomorskiego. Na jej stronie internetowej znajduje się następujący opis jubileuszowego exlibrisu Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie:

> Cynkotypia, 5,6 x 4,8 cm. Kompozycja złożona, na ekslibrisie dwa elementy: otwarta książka, na jej lewej stronie napis „XXX lat 1946–1976", na obu stronach napis „Ex libris", pierścień, na którego obwodzie jest napis „Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie", kolorystyka czarno-biała. Kolekcja Ludwika Piosickiego (*Ex libris 1946–1976*).

W ramach przygotowań do uroczystości nadania imienia pracownicy biblioteki gromadzili materiały dotyczące patronki, o której w *Kronice* pisano: „wybitna uczona, twórca wszechstronnej polskiej szkoły pedagogiki społecznej, zasłużona działaczka oświatowa, organizatorka i teoretyk bibliotekoznawstwa i czytelnictwa, działaczka polityczna" (*Kronika 1946–1976*…: 3). Zaproszono gości na uroczystość 30-lecia biblioteki i nadania jej imienia, w tym przedstawicieli bibliotek pedagogicznych i miejskich bibliotek publicznych z Polski.

Wielki Dzień Biblioteki

Na podstawie § 11 Zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 29 maja 1960 roku w sprawie nazw szkół ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i innych placówek oświatowo-wychowawczych (*Zarządzenie…*: 1960) władze oświatowe wydały zgodę na patronat Heleny Radlińskiej. Decyzją Kuratora Oświaty i Wychowania w Szczecinie, z 18 maja 1976 roku, Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej nadano imię rekomendowanej patronki. Z upoważnienia wojewody decyzję podpisał kurator mgr Zdzisław Chmiel. Uroczystości odbyły się 3 czerwca w Zamku Książąt Pomorskich, gdzie zebrały się władze wojewódzkie, miejskie, oświatowe i polityczne, zaproszeni goście, czytelnicy, przedstawiciele placówek oświatowych i innych instytucji oraz wszyscy pracownicy Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie, i obejmowały świętowanie jubileuszu połączonego z nadaniem jej imienia. Jubileuszowa uroczystość, na którą zgromadziło się około 100 osób[1], odbyła się zgodnie ze scenariuszem i miała charakter sesji naukowej (*Kronika 1946–1976*…: 8).

Gości powitała dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej Elżbieta Pawłowicz, która poprosiła kuratora dra Wiktora Bilewicza o poprowadzenie uroczystej sesji. Dokonała otwarcia sesji oraz wyjaśniła cel spotkania i zarekomendowała Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Szczecinie do nadania imienia Heleny Radlińskiej.

[1] Liczba uczestników nie jest dokładna, wzięła się z próby policzenia osób widniejących na fotografiach upamiętniających jubileusz 30-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie i uroczystości nadania imienia Heleny Radlińskiej.

Jednocześnie uzasadniła wybór patronki i wyjaśniła powody, dla których biblioteka miała nosić imię H. Radlińskiej, odwołując się do jej dorobku teoretycznego i praktycznego w zakresie bibliotekarstwa i czytelnictwa. Po tych słowach odbyło się uroczyste nadanie imienia Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie. Uroczystość odbyła się przy zachowaniu postawy stojącej wszystkich zgromadzonych osób. Imię nadał kurator Zdzisław Chmiel[2], który z tej okazji złożył bibliotece, jej dyrekcji i pracownikom życzenia oraz przekazał akt nadania imienia dyrektorce PBW w Szczecinie. Była to pierwsza biblioteka w Polsce pod patronatem H. Radlińskiej.

Uroczystość nadania imienia Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie stała się okazją do odznaczenia placówki Pamiątkowym Medalem 200-lecia Komisji Edukacji Narodowej, nadanym przez wojewodę szczecińskiego Jerzego Kuczyńskiego i kuratora Zdzisława Chmiela. W imieniu PBW medal odebrali Aleksandra Gustołek i Benon Wasilewski, którzy po otrzymaniu położyli go w specjalnie przygotowanym, wyeksponowanym miejscu. To spotkanie stało się również okazją do nadania odznaki „Zasłużony Działacz Kultury" wybranym pracownikom biblioteki, do których zaliczały się Irena Żuława, Elżbieta Pawłowicz, Janina Szczepańska i Bogusława Mikołajczyk. Wręczenia odznaczeń dokonał wojewoda (*Kronika 1946–1976*…: 11). W imieniu wyróżnionej placówki i pracowników głos zabrała Franciszka Szczepańska, która podziękowała za otrzymane odznaczenia. Po tej części nastąpiło składanie okolicznościowych życzeń. W imieniu czytelników głos zabrał Henryk Kulas, mówiąc:

> W 30-lecie istnienia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie i nadanie jej z tej okazji imienia prof. H. Radlińskiej oraz przyznanie Medalu Komisji Edukacji Narodowej pragnę w imieniu czytelników tej Biblioteki złożyć wszystkim pracownikom – a w szczególności odznaczonym – serdeczne gratulacje i przekazać wyrazy najwyższego uznania.
> Jestem długoletnim czytelnikiem biblioteki. Liczne kontakty z tą placówką pozwoliły mi na bliższe jej poznanie. W swoim krótkim wystąpieniu chciałbym podkreślić pewne spostrzeżenia natury ogólnej, z którymi jak sądzę zetknął się każdy czytelnik.
>
> 1. Niewątpliwie na plan pierwszy wysuwa się niezmiernie serdeczny, życzliwy stosunek personelu Biblioteki do czytelników.
>
> 2. Po wtóre, to towarzysząca tej przyjaznej atmosferze wnikliwa i wyczerpująca informacja naukowa. Te czynniki sprawiają, że istnieje bliski kontakt Biblioteki z czytelnikami.
>
> 3. Trzecim faktem godnym odnotowania, to bogaty księgozbiór z zakresu nauk pedagogiczno-psychologicznych zawierających w sobie pozycje od okresu przedwojennego do chwili obecnej. Taki profil zbiorów służy określonemu odbiorcy – nauczycielowi, ale nie tylko, bo PBW może świadczyć szerokie usługi także pracownikom naukowym. Sądzę, że zawartość księgozbioru w dużej mierze zaspakaja potrzeby czytelników.

[2] W latach 1968–1972 Zdzisław Chmiel był dyrektorem wojewódzkiej placówki doskonalenia nauczycieli w Szczecinie.

> Przypadki braku pozycji w językach obcych, których nota bene nie posiadają pozostałe biblioteki w Szczecinie są w bardzo krótkim czasie udostępniane czytelnikowi poprzez niezmiernie operatywną działalność Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Wszystko to sprawia, że Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Szczecinie w opinii czytelników posiada wysoką ocenę, a jej pracownicy zyskali sobie pełne uznanie.
>
> W imieniu czytelników Mgr Henryk Kulas (*Kronika 1946–1976*…: 11).

Po przerwie odbyła się sesja naukowa, trwająca 1,5 godziny. Jak zapisano w *Kronice*, referaty i dyskusje pochłaniały uwagę zebranych. Jako pierwsza wystąpiła doc. dr hab. Irena Lepalczyk, która swoje półgodzinne wystąpienie poświęciła Helenie Radlińskiej i jej osiągnięciom. Z ramienia biblioteki wypowiedziały się mgr Marianna Klimek i jej dyrektorka mgr Elżbieta Pawłowicz. Na zakończenie Pawłowicz podziękowała wszystkim osobom biorącym udział w tej uroczystości połączonej z sesją naukową oraz zamknęła obrady. Niestety, z powodów wielokrotnych zmian siedzib i struktur organizacyjnych biblioteki nie zachowały się dokumenty z tej sesji naukowej.

Telegramy i listy

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Szczecinie współpracowała z wieloma bibliotekami w kraju, dlatego w związku z jej jubileuszem i nadaniem imienia otrzymała wiele życzeń i telegramów z całej Polski. Przykładem był list datowany na dzień 2 czerwca 1976 roku, skierowany do obywatelki mgr Elżbiety Pawłowicz Dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie przez Dyrektora Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi mgra Jerzego Wachniaka, o następującej treści:

> Z okazji uroczystości XXX-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie i nadania Jej imienia Heleny Radlińskiej przesyłam Obywatelce Dyrektor oraz współpracownikom serdeczne gratulacje wraz z najlepszymi życzeniami dalszych, równie pięknych i znaczących osiągnięć w rozwoju Biblioteki i Jej działalności (*Kronika 1946–1976*…: 15).

Telegram wysłany 4 czerwca 1976 r. zawierał: „Dyrekcji i pracownikom z okazji Jubileuszu i nadania imienia serdeczne gratulacje i życzenia dalszych sukcesów składają Dyrekcja i pracownicy Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej Gdańsk" (*Kronika 1946–1976*…: 14). List z dnia 3 czerwca 1976 r. skierowany do Towarzyszki Elżbiety Pawłowicz Dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie podpisany przez I sekretarza Komitetu Środowiskowego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Szczecin-Śródmieście Edwarda Pokorę zawierał następującą treść:

> Z okazji XXX-lecia działalności Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie, Egzekutywa Komitetu Środowiskowego PZPR Szczecin-Śródmieście przekazuje Towarzyszce Dyrektor oraz wszystkim współpracownikom gratulacje i wyrazy uznania wysokich osiągnięć w rozwijaniu czytelnictwa i krzewienia kultury pedagogicznej w środowisku. Peda-

> gogiczna Biblioteka Wojewódzka spełniała i spełnia nadal doniosłą rolę w procesie dokształcania i doskonalenia nauczycieli oraz rozwijaniu kultury i oświaty na Pomorzu Zachodnim. Życzymy wszystkim pracownikom Biblioteki dalszych, jeszcze większych osiągnięć w pracy pedagogicznej oraz zadowolenia i satysfakcji osobistych (*Kronika 1946–1976*…: 16).

Jubileuszowe życzenia i gratulacje z okazji nadania imienia przesyłały różne placówki oświatowe. Przykładem może być list z 26 maja 1976 roku:

> Dyrekcja Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie z okazji uroczystości XXX-lecia działalności biblioteki przesyłają Dyrekcji i pracownikom serdeczne Jubileuszowe gratulacje. Wieloletnia działalność biblioteki dostosowana do potrzeb pogłębiania wiadomości pedagogicznych i ogólnych nauczycieli oraz bogaty księgozbiór i zbiór czasopism przyczyniły się do owocnej współpracy z instytucjami i szkołami stanowiąc cenny ośrodek pomocy i informacji. Dyrekcja Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie doceniając w pełni dotychczasową działalność biblioteki pedagogicznej składa serdeczne życzenia dalszej owocnej pracy w uroczystym dniu nadania jej imienia Heleny Radlińskiej (*Kronika 1946–1976*…: 14).

Prasa wobec nadania imienia Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie

Poszukując informacji o nadaniu patronatu Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie, kwerendą objęłam wszystkie dzienniki szczecińskie, tj. „Kurier Szczeciński" i „Głos Szczeciński". Przed uroczystością nadania imienia bibliotece na łamach „Kuriera Szczecińskiego" podejmowano różne zagadnienia centralne i lokalne, m. in. dotyczące czynu ogólnopartyjnego (*Czyn*…: 1–2), forum komunistów w NRD (*Najwyższe*…: 1), spraw ekonomicznych (*Szczecińska gospodarka*…: 1–2), przeludnienia (*Konferencja*…: 1–2), stosunków ze Szwecją (*Polsko-szwedzkie*…: 1), spraw politycznych (*Edward*…: 1) i inne. Nie ukazał się ani przed dniem jubileuszu biblioteki, ani tuż po uroczystości, żaden artykuł czy nota informacyjna dotycząca nadania bibliotece imienia H. Radlińskiej.

Dopiero 10 czerwca na łamach „Kuriera Szczecińskiego" na stronie piątej zamieszczono tekst zatytułowany *Biblioteka kształcąca*, mający formę wywiadu z dyrektorką biblioteki Elżbietą Pawłowicz, która stwierdziła:

> Służymy bez mała wszystkim, którzy stykają się z działalnością oświatową […] Przeciętnie w roku odnotowujemy systematycznie stałe kontakty 5 tysięcy czytelników; drugie tyle trafia do naszej czytelni. W zdecydowanej większości są to nauczyciele studiujący i dokształcający się. Przychodzą pracownicy naukowi uczelni szczecińskich i studenci, a także młodzież z wyższych klas szkół średnich (j.f. 1976: 5).

W dalszej części tekstu była mowa o zbiorach biblioteki, działach, katalogach, kartotekach, zestawieniach bibliograficznych, o otwarciu biblioteki na różne środowiska społeczne, różnych formach wypożyczenia książek, sprawiających, że tę instytucję można nazwać biblioteką kształcącą, która umożliwia „znalezienie i wypożyczenie wydawnictw potrzebnych ludziom kształcącym i nauczającym" (j.f. 1976: 5). Nie było tam jednak żadnej informacji o nadaniu bibliotece imienia, ani o Helenie Radlińskiej jako patronce biblioteki.

Podobnie „Głos Szczeciński" pod koniec maja 1976 roku podejmował różnorodną problematykę społeczno-polityczno-ekonomiczną dotyczącą Stoczni im. Warskiego, prac sekretariatu PZPR, posiedzenia Bura Politycznego KC PZPR, przyspieszonego rozwoju gospodarczego w Szczecinie, budownictwa mieszkaniowego, prac Prezydium Rządu, pobytu szefa dyplomacji Szwecji w Polsce. Jednak w dniu jubileuszu biblioteki, 3 czerwca 1976 roku, na łamach „Głosu Szczecińskiego" ukazał się tekst o wymownym tytule „Książnica Heleny Radlińskiej", wraz z dużą fotografią patronki, którą biblioteka otrzymała od Pudełki. Autorka Magda Rawska swój wywód rozpoczęła od wskazania na potrzebę masowego kształcenia nauczycieli (często w systemie zaocznym) ze względu na zbliżającą się reformą oświaty i w związku z tym na znaczenie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie, w której nauczyciele mogli odnaleźć potrzebne do szkoły wyższej podręczniki i lektury.

> Dlatego z naszych zbiorów – mówiła E. Pawłowicz dyrektor PBW im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie, udzielając wywiadu autorce artykułu M. Rawskiej – korzystają głównie nauczyciele, ale i przedstawiciele innych zawodów i resortów prowadzących działalność oświatową, studenci, zwłaszcza Wyższej Szkoły Pedagogicznej, punktów Konsultacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza i Wyższej Szkoły Muzycznej, a nawet maturzyści (Rawska 1976: 5).

Autorka artykułu informowała, że biblioteka, oprócz typowych wypożyczeń, prowadzi wypożyczenia międzybiblioteczne i korespondencyjne, odczyty i wykłady dla bibliotekarzy szkolnych i nauczycieli, lekcje biblioteczne dla uczniów szkół podstawowych i średnich, by na końcu tekstu napisać, że: „Dziś na Zamku Książąt Pomorskich odbędzie się uroczystość nadania Bibliotece imienia Heleny Radlińskiej, która odtąd patronować będzie tej zasłużonej placówce" (Rawska 1976: 5). W dalszej części Rawska odniosła się do Radlińskiej, pisząc, że jest znaną nauczycielom oraz pracownikom społecznym i oświatowym osobą jako twórczyni najbardziej wszechstronnej polskiej szkoły pedagogicznej – szkoły pedagogiki społecznej. Wyjaśniała, że patronka PBW w Szczecinie położyła zasługi dla rozwoju oświaty, była organizatorką i teoretykiem bibliotekarstwa, badaczem czytelnictwa i działaczką polityczną. Informowała czytelników, że patronka po wojnie była związana z Uniwersytetem Łódzkim i pozostawiła bogaty dorobek naukowy, w postaci licznych książek i rozpraw. Wiele z nich poświęciła bibliotekarstwu. Doceniała książkę, o której pisała: „do pojęcia Ojczyzna należy książka…". Na koniec Rawska stwierdziła, że dzięki Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Szczecinie Radlińska „trwale wzbogaci naszą świadomość" (Rawska 1976: 5).

Rocznice i jubileusze Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie jako wydarzenia międzygeneracyjne

Obchody rocznic związanych z Patronką

Z okazji setnej rocznicy urodzin patronki Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie zorganizowała sesję, która odbyła się 4 października 1979 roku na Zamku Książąt Pomorskich w Sali Anny Jagiellonki. Program sesji obejmował trzy odczyty nauczycieli akademickich Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie: dra Zdzisława Błażejewskiego, który przedstawił problematykę związaną z pedagogiką społeczną jako nauką i jej miejscem w kształceniu współczesnych pedagogów, mgr Janiny Dobosz, która mówiła o wkładzie Heleny Radlińskiej w rozwój pedagogiki społecznej, oraz mgra Jana Sydora, który przedstawił zagadnienie pedagogiki bibliotecznej w twórczości Heleny Radlińskiej. Dr Jan Zaciura z Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych podjął problematykę miejsca i roli biblioteki szkolnej i pedagogicznej w pracy oświatowej w środowisku (Pawłowicz, Zacha 1980: 1–98). Zamknięcia obrad dokonała prof. dr hab. Irena Lepalczyk z Uniwersytetu Łódzkiego, która doceniając znaczenie sesji w popularyzowaniu dorobku naukowego Radlińskiej, podkreśliła najważniejsze elementy jej twórczości naukowej, szczególnie z zakresu pedagogiki bibliotecznej (Lepalczyk 1974: 82–89). W sesji uczestniczyło ponad 50 osób, na co wskazują zdjęcia zamieszczone w *Kronice* (*Kronika 1946–1976*…: 49).

Opinie gości dotyczące tej uroczystej sesji można odnaleźć w Kronice PBW im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie, do której wpisała się Irena Lepalczyk następującymi słowami: „Zakład Pedagogiki Społecznej – z wieloma serdecznymi myślami o wspólnym rodowodzie" (*Kronika 1980–1986*…: 5). Przy okazji należy wspomnieć, że w *Kronice* odnotowano wręczenie nominacji profesorskiej Irenie Lepalczyk, które odbyło się 4 czerwca 1980 roku. Dyrektorka biblioteki Pawłowicz wysłała gratulacje z okazji tej uroczystości, na które odpowiedziała Lepalczyk listem z 11 czerwca 1980 roku, w którym dziękuje za pamięć i gratulacje.

10.10.1984 r. obchodzono XXX rocznicę śmierci Heleny Radlińskiej. Z tej okazji odbyło się spotkanie na Cmentarzu na Powązkach w Warszawie, zorganizowane przez Oddział Warszawski i Sekcję Pedagogiki Społecznej Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej oraz Studium Pracowników Socjalnych w Warszawie. W spotkaniu, obok wychowanków i współpracowników, wzięli udział przedstawiciele placówek noszących imię Heleny Radlińskiej. Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Szczecinie reprezentowały dwie osoby: Regina Gładysz i Aleksandra Gustołek, zastępca dyrektora. Były wspomnienia, rozważania jej myśli, wystąpienia przedstawicieli placówek, którym patronowała (*Kronika 1980–1986*…: 24). W tym samym miesiącu biblioteka otrzymała zaproszenie od Rady Słuchaczy Studium Pracowni-

ków Socjalnych w Warszawie na Sesję Popularno-Naukową i Wystawę: „Prof. Helena Radlińska – życie i twórczość", którą zaplanowano na 30 października 1984 roku (*Kronika 1980–1986*…: 25).

Jubileusz 40-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie

Uroczystości jubileuszowe odbyły się 14 maja 1986 roku. Ich celem było ukazanie dorobku biblioteki w zakresie krzewienia oświaty i kultury na Pomorzu Zachodnim. Pierwsza część spotkania odbyła się w Sali Rycerskiej Urzędu Województwa w Szczecinie wraz z władzami miasta i województwa, przedstawicielami kuratorium, instytucji oświatowych, bibliotek, zaproszonymi gośćmi i innymi osobami. W uroczystości brali udział przedstawiciele Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego z prof. Ireną Lepalczyk na czele. W części oficjalnej w uznaniu zasług biblioteka została odznaczona „Gryfem Pomorskim" („*Gryf Pomorski"*…1986). W związku z tym wydarzeniem powstał nowy ekslibris, przechowywany w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, na stronie której zamieszczono jego następujący opis:

> Cynkotypia, 4,7 x 19,3 cm. Kompozycja prostokątna, na ekslibrisie napisy „Ex libris", „Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej, na wielkiej literze „W" stoi Gryf Pomorski według fantazji artysty, oraz napis „Im. H. Radlińskiej w Szczecinie", kolorystyka czarno-biała. Kolekcja Ludwika Piosickiego (*Ex libris* 1980).

Z okazji jubileuszu 40-lecia PBW w 1986 roku powstał kolejny ekslibris, którego autorem był Ryszard Baloń. Podobnie jak poprzednie, znajduje się on w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie wraz z opisem:

> Linoryt, 11 x 9 cm. Kompozycja prostokątna, na ekslibrisie u góry duże cyfry arabskie 4 i 0 tworzące liczbę 40, w środku cyfry 4 napis „lat", cyfry przeplatane ornamentem roślinnym, poniżej otwarta książka, a w niej napisy: na lewej stronie białymi literami na czarnym tle „Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie", na prawej stronie białymi literami na czarnym tle „1946 1986", pod książką napis „Ex libris", kolorystyka czarno-biała. Kolekcja Ludwika Piosickiego (*Ex libris* 1986).

Po ceremonii odznaczenia wysłuchano dwóch referatów. Jeden dotyczył osiągnięć Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie, a drugi sylwetki i pracy Heleny Radlińskiej (*40 lat*…: 1986). Z okazji jubileuszu 40-lecia biblioteki jej pracownicy otrzymali wiele życzeń i gratulacji, które zostały wpisane do kroniki, m.in. znajduje się tam zapis: „Z okazji Święta Biblioteki współspadkobiercy myśli Heleny Radlińskiej z Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego, Irena Lepalczyk", podpisany również przez dr Izę Muchnicką-Djakow i jeszcze jedną osobę, której podpis jest nieczytelny (*Kronika 1946–1986*…: 5).

Druga część spotkania odbyła się w budynku biblioteki przy ul. Jarowita 3 i dotyczyła odsłonięcia pamiątkowej tablicy poświęconej Radlińskiej. W budynku Liceum

Ogólnokształcącego Nr 2 od ul. Jarowita 3, gdzie mieściła się biblioteka, zamontowano tablicę z szarego granitu o wymiarach 64 x 103 cm, na której znajduje się wyryty napis o treści: „Patronce prof. Helenie Radlińskiej (1879–1954) twórcy biblioteki pedagogicznej i społecznej, która uczyła służyć Ojczyźnie i człowiekowi. 40-lecie działalności Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie. Szczecin 1986" (*Skarby*…: 1–2). Aktu odsłonięcia tablicy dokonała prof. I. Lepalczyk. W czasie uroczystości Ewa Parada, pracownica BBW w Szczecinie, odczytała myśli Radlińskiej z jej pracy zatytułowanej *Książka wśród ludzi*. Warto zaznaczyć, że od października 2008 roku biblioteka zmieniła swoje położenie, ale pamiątkowa tablica nadal znajduje się w budynku Liceum Ogólnokształcącego Nr 2 w Szczecinie.

W dokumentach źródłowych odnalazłam list Lepalczyk z dnia 3 czerwca 1986 roku, w którym podziękowała za możliwość wzięcia udziału w pięknej uroczystości 40-lecia biblioteki i 10-lecia nadania jej imienia Heleny Radlińskiej oraz skierowała pytanie: „Czy doszła do Was książka dr E. Marynowicz-Hetki? Czy w Waszym księgozbiorze znajduje się »Proces kształcenia pracowników społecznych« pod moją redakcją? Proszę o wiadomość. Jeśli nie, przyślę" (*Kronika 1946-1986*…: 16). Powyższe pytania dotyczące księgozbioru, skierowane przez I. Lepalczyk do dyrektorki biblioteki, można również zaliczyć do pytań łączących pokolenia, ponieważ książki stanowią łącznik międzygeneracyjny, łączący świat czytelników, autorów i bibliotekarzy.

Można zatem uznać, że uroczystość z okazji jubileuszu 40-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie im. H. Radlińskiej miała wymiar międzygeneracyjny. Po raz kolejny połączyła przedstawicieli mieszkańców Szczecina, wychowanków i uczniów H. Radlińskiej i pracowników tej instytucji.

Jubileusz 50-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie

Rok szkolny 1995/1996 był rokiem jubileuszowym dla wszystkich placówek oświatowych w Szczecinie i na Pomorzu Zachodnim. Jubileusz 50-lecia PBW i 20-lecia nadania jej imienia obchodzono 31 maja 1996 roku. Uroczystości odbyły się na Zamku Książąt Pomorskich. Do Sali Księcia Bogusława przybyli, podobnie jak dziesięć lat wcześniej, przedstawiciele władz wojewódzkich i miejskich, kuratorium oświaty, świata polityki, bibliotek naukowych i szkolnych, bibliotek pedagogicznych z różnych województw, zaproszeni goście, nauczyciele, uczniowie i inne osoby. Uroczystość rozpoczęła się koncertem szczecińskiego chóru chłopięcego „Słowiki", który uświetnił spotkanie. Jak pisano na łamach „Poradnika Bibliotekarza": „Dzięki swojej ożywionej pięćdziesięcioletniej działalności Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka utrwaliła się na stałe w krajobrazie społeczno-kulturalnym Szczecina i Pomorza Zachodniego" (Michnal 1996: 21). Wojewoda Marek Tałasiewicz przekazał bibliotece Pamiątkowy Medal, a wybranych bibliotekarzy odznaczył „Gryfem Pomorskim". Wiceprezydent Paweł Bartnik wskazał na znaczenie biblioteki w rozwoju oświaty szczecińskiej i wyróżnił ją medalem „50 lat polskiego Szczecina". To spotkanie stanowiło również oka-

zję do obejrzenia okolicznościowej wystawy poświęconej bibliotece i jej patronce, udostępnione przez Muzeum Oświaty Szczecińskiej.

Z punktu widzenia tytułowej problematyki istotna była kolejna część spotkania, mająca postać naukowego sympozjum, na którym wykład dotyczący wartości pedagogiki Heleny Radlińskiej wygłosił dr Bohdan Cyrański z Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego, który należał już do drugiego pokolenia wychowanków Radlińskiej. Pięćdziesiąt lat działalności instytucji-jubilatki przybliżyła Mgr Olga Janowska. W *Kronice PBW* dotyczącej tego wydarzenia znajduje się sporo wpisów z życzeniami i gratulacjami, m.in. następującej treści:

> Babciu nasza ukochana, gdybyś widziała tę Bibliotekę Twojego Imienia, cieszyłabyś się ogromnie, że Twoja ogromna praca dla Człowieka pozostaje zawsze żywa, pulsująca. Nic nie ma bez Człowieka, Ta Biblioteka jest tego dowodem. Wychowanka Babci z lat 1948-1952 Helena Wojtekun (*Kronika 1946–1996*…: 5).

Helena Wojtekun była Gościem zaproszonym i uczestniczyła w powyżej zarysowanych obchodach. Wśród nadesłanych gratulacji i laurek znalazł się list z Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego podpisany przez Lepalczyk i jej pracowników. To spotkanie miało więc międzygeneracyjny charakter, upowszechniający teoretyczne i praktyczne osiągnięcia pedagogiczne Radlińskiej. Na łamach lokalnej prasy Orłowska pisała, że biblioteka „w myśl prof. Heleny Radlińskiej – będzie instytucją żywą, otwartą na nowe potrzeby czytelników" (Orłowska 1996: 36). Patrząc na liczbę lat działalności tej biblioteki, można skłaniać się do wniosku, że wiek wyznaczony pięćdziesięcioma latami to nie jest długi okres rozwoju takiej instytucji. Biorąc jednak pod uwagę region Pomorza Zachodniego i jego mieszkańców, można stwierdzić, że był to pełny okres funkcjonowania województwa szczecińskiego i jego mieszkańców; obejmował życie dwóch pokoleń tworzących zręby administracji, gospodarki, społeczeństwa, oświaty i kultury polskiej, którym (zwłaszcza nauczycielom i studentom) mogła towarzyszyć Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Szczecinie i od dwudziestu lat jej patronka Helena Radlińska, przyczyniając się do realizacji potrzeb integracyjnych tego regionu.

Wystawy dotyczące Patronki

Jeszcze przed uroczystością nadania imienia bibliotece, przed uruchomieniem wśród czytelników głosowania na patrona, zorganizowano czasową wystawę w stojących gablotach, w których przedstawiono trzech kandydatów do imienia biblioteki: Władysława Spasowskiego (1877–1941), polskiego filozofa, pedagoga, działacza komunistycznego i oświatowego, Helenę Radlińską (1879–1954), twórczynię pedagogiki społecznej oraz Aleksandra Omieczyńskiego (1909–1941), nauczyciela, wychowawcę, chórzystę, propagatora polskości, członka i organizatora oddziałów Związku Polaków w Szczecinie i okolicach, założyciela biblioteki, kolportera prasy polskiej.

Po uroczystości 3 czerwca 1976 roku, w czasie której Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej nadano imię Heleny Radlińskiej, zorganizowano stałą wystawę poświęconą patronce, która w ostatnich dziesięcioleciach XX wieku była prezentowana w stojących gablotach, a po zmianie siedziby biblioteki – w formie sześciu estetycznie wykonanych, mających bordowe tło wiszących tablic (antyram) o szerokości około 60 cm i długości 100 cm, na których znalazło się sporo fotografii i wiadomości dotyczących życia i działalności patronki. Tablice są umieszczone w informatorium, będącym swoistym holem biblioteki, przez który musi przejść każda osoba chcąca skorzystać z wypożyczalni czy z czytelni. Nie można ich nie zauważyć, ponieważ przechodząc, niejako „ocieramy się" o nie. Są pełne fotografii, podpisów, notatek, informacji, przedstawionych zróżnicowaną pod względem wielkości czcionką, co sprawia, że wzrok jest kierowany na te tablice i zamieszczone tam informacje wizualne i tekstowe.

Na pierwszej tablicy widnieje duża fotografia Radlińskiej, otrzymana przez bibliotekę w 1976 roku w prezencie od jej ucznia Tadeusza Pudełki, pod nią zapisano datę i miejsce urodzenia i śmierci oraz tekst następującej treści:

> Twórczyni pedagogiki społecznej w Polsce. Publikowała pod pseudonimem H. Orsza, J. Strumiński, Warszawianin. Zajmowała się także historią oświaty, problematyką czytelnictwa, bibliotekarstwa i książki. Bliskie jej sercu było wychowanie, które traktowała jako klucz do budowania lepszej przyszłości. Była osobą bardzo zaangażowaną w działalność niepodległościową i społeczno-oświatową.

Następna tablica, zatytułowana „Życie, twórczość i działalność Heleny Radlińskiej", zawiera fotografię ojca patronki biblioteki – Aleksandra Rajchmana, krótką informację o ojcu i matce oraz o domu Rajchmanów, jego atmosferze wychowawczej, wizytach gości i kontaktach z elitą artystyczną i intelektualną, które bez wątpienia miały znaczący wpływ na rozwój dorastającej Heleny Rajchman. Obok umieszczono zdjęcie jej wuja Bolesława Hirszfelda i informację o tym, że wprowadził on Helenę w prace Kobiecego Koła Oświaty Ludowej z zapisem: „Jego bezgraniczne zaangażowanie inspirowało Radlińską i miało wpływ na jej życiowe wybory i postawę". Umieszczono również fotografię jej brata Ludwika Radlińskiego (z około 1938 roku) wraz z informacją o nim i drugim bracie, Aleksandrze Michale, zakończoną stwierdzeniem, że wszyscy troje wyrośli na wybitnych naukowców. Pod fotografią Heleny i Zygmunta Radlińskich z psem Bekasem z 1907 roku z Krakowa zapisano wzmiankę o zaangażowaniu Radlińskiej w działalność społeczną, znalezieniu się w grupie osób kierujących strajkiem szkolnym w 1905 roku, skazaniu męża za działalność polityczną na zesłanie na Syberię, wspólnym tam pobycie i ucieczce z wygnania do Krakowa. Kolejne zdjęcie przedstawia wnętrze biura Naczelnego Komitetu Narodowego z 1915 roku, na ścianie wisi mapa Polski, o którą walczono, a przed mapą stoi Radlińska. W krótkiej wzmiance pod zdjęciem znajduje się zapis, informujący, że Radlińska pracowała w dziale prasowym Naczelnego Komitetu Narodowego, była autorką tekstów i kolportowała bibułę. Pod nim – odbitka pisma Radlińskiej do Biura Prasowego Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego.

Kolejna tablica zatytułowana „Studium Pracy Społeczno-Oświatowej" rozpoczyna się informacją o utworzeniu i objęciu przez Radlińską w 1925 roku kierownictwa Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wydziału Pedagogicznego Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Obok umieszczono fotografię przedstawiającą uczestników zjazdu studium z 1929 roku oraz zdjęcie Ogólnopolskiej Konferencji Oświatowej z 24 maja 1930 roku z Krzemieńca na Wołyniu, prezentujące uczestników na tle Liceum Krzemienieckiego im. Tadeusza Czackiego. Kolejna fotografia ukazuje grupę bibliotekarek Studium Pracy Społeczno-Oświatowej z 1930 roku, a pod nim notatkę informującą, że Radlińska prowadziła studia nad czytelnictwem, rozwijała metodologię takich badań i zajmowała się kształceniem bibliotekarzy, propagując tę problematykę w kraju i za granicą. Jako przykład podano udział Radlińskiej w II Kongresie Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy i Bibliografów w Hiszpanii, gdzie wygłosiła referat, doprowadzający do przyjęcia rezolucji o utworzeniu Międzynarodowego Instytutu Badań nad Czytelnictwem. Inne zdjęcia ukazują: imieniny H. Radlińskiej obchodzone ze słuchaczami Studium Pracy Społeczno-Oświatowej oraz badaczkę siedzącą przy biurku i piszącą, a pod nim notatkę, z której można dowiedzieć się, że Radlińska była znaną postacią międzynarodowego ruchu naukowego. Jako przykład podano lata 1928/1929 i jej członkostwo w: Wydziale Wykonawczym Międzynarodowych Kongresów Wychowania Moralnego z siedzibą w Londynie, Radzie Międzynarodowego Biura Wychowania w Genewie, Komisji Międzynarodowej Pomocy Szkolnej w Brukseli, Komitecie Organizacyjnym Konferencji Służby Społecznej w Paryżu.

Tablica zatytułowana „Po wojnie" zawiera zdjęcie z lat 1945–1954 ukazujące powojenne mieszkanie H. Radlińskiej, z półotwartymi drzwiami szafy, a pod nim w notatce czytelnik może przeczytać następujące ciekawostki: „prywatne zdjęcia badaczka naklejała po wewnętrznej stronie drzwi szafy"; „przez współpracowników i studentów była nazywana Babcią"; „lubiła smażyć konfitury, które rozdawała najbliższym". Kolejna fotografia przedstawia wydarzenie z maja 1947 roku – Ogólnopolski Zjazd Pracowników Społecznych z okazji 50-lecia pracy Radlińskiej, powiązany z przyznaniem Jubilatce tytułu profesora. Obok znajduje się odbitka kolażu zdjęć – prezentu przygotowanego Radlińskiej z okazji powyższej uroczystości; fotografia jej legitymacji Związku Nauczycielstwa Polskiego, do którego wstąpiła w 1905 roku; zdjęcie z 1947 roku ukazujące spacer Heleny Radlińskiej z Ryszardem Wroczyńskim, jej uczniem i kontynuatorem naukowym; z tego samego roku fotografia ukazująca spotkanie Radlińskiej ze słuchaczami Zakładu Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego.

Fotografia z 1950 roku została wykonana podczas promocji doktorskiej dr Ireny Lepalczyk (jednej z najbliższych współpracowniczek) i dra Stefana Arytkiewicza. Zdjęcie z 1951 roku podpisano „Na wakacjach w Chylicach k. Piaseczna", z uwagą stwierdzającą, że po odebraniu przez władze komunistyczne Radlińskiej możliwości pracy na Uniwersytecie Łódzkim schroniła się ona w domu zakonnym w Chylicach. Jedno z jej zdjęć opatrzono tekstem: „W okresie powojennym Radlińska również była niepokorna wobec narzucanych idei i rozwiązań. Dlatego w 1951 r. jej książki zostały wpisane na listę cenzury („Wykaz książek podlegających niezwłocznemu wy-

cofaniu"), co oznaczało, że wszystkie miały trafić na przemiał". Pod fotografią uczonej z bibliotekarzami widnieje notatka o treści: „Helena Radlińska szczególnie duże nadzieje pokładała w bibliotekarzach i bibliotekach. Bibliotekarz musi być nie tylko sługą ideału, lecz i badaczem rzeczywistości, w którą ma wprowadzić ideał – pisała".

Na przedostatniej tablicy umieszczono fotografię własnoręcznie napisanego przez Radlińską „naukowego testamentu" z 29 czerwca 1953 roku, w którym prawa do swoich listów podzieliła między pięcioro najbliższych współpracowników. A pod jej zdjęciem wykonanym w Łodzi w 1954 roku, ukazującym Radlińską otuloną kocem, napisano o zamknięciu Zakładu Pedagogiki Społecznej, jej chorobie i śmierci oraz powrocie do jej tradycji i metod po 1956 roku i rozwijaniu jej dzieła przez profesora Ryszarda Wroczyńskiego (1909–1987) i Aleksandra Kamińskiego (1903–1978). Poniżej zamieszczono fotografie instytucji noszących imię Heleny Radlińskiej wraz z krótkimi notatkami, do których można zaliczyć: Szkołę Podstawową Nr 192 w Łodzi; Bibliotekę Pedagogiczną im. Heleny Radlińskiej w Siedlcach (nadanie imienia nastąpiło w 2002 roku); Szkolną Akademię Rodziców im. Heleny Radlińskiej przy Szkole Podstawowej nr 3 im. Jana Brzechwy w Goleniowie oraz Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (dalej: ZCDN), w którego strukturach, na mocy uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z 29 marca 2004 roku, funkcjonuje Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie.

Ostatnia tablica zawiera odbitki pierwszych stron dziesięciu książek Radlińskiej. Uważny czytelnik może dowiedzieć się, jakie prace napisała i czego one dotyczyły, ponieważ pod każdą odbitką strony tytułowej jest zamieszczana krótka notatka.

Stała wystawa poświęcona patronce Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Szczecinie posiada bogaty materiał ilustracyjny i informacyjny, który można uznać za międzygeneracyjny łącznik współczesnego pokolenia i jego wszystkich grup wiekowych – dzieci (biblioteka dotąd prowadzi lekcje biblioteczne dla dzieci klas I–III i starszych), młodzieży, studentów, pokolenia dojrzałego i seniorów – z pokoleniem Radlińskiej i jej wychowankami, którzy od 1973 roku (kontakty nawiązano co najmniej rok wcześniej; były potrzebne do przygotowania uroczystości nadania imienia) na przestrzeni kolejnych lat uczestniczyli w różnych jubileuszach, świętach i uroczystościach związanych z biblioteką i jej patronką. Wystawa propaguje życie i twórczość Radlińskiej, jej idee pedagogiczne i bibliotekarskie oraz wartości wynikające z jej działalności i poglądów, które przekazuje kolejnym pokoleniom.

Współczesne inicjatywy Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej im. H. Radlińskiej łączące pokolenia

Biblioteka podejmowała i podejmuje wiele akcji i inicjatyw, które można postrzegać jako wydarzenia międzygeneracyjne. Przez wiele lat organizowano spotkania Koła Powstańców Warszawskich w Szczecinie, o czym świadczy zbiór kronik z lat 1994–2014 prowadzonych przez Edwarda Zamiarę, które są dostępne czytelnikom

nie tylko w budynku biblioteki, ale również on-line, ponieważ zostały zdygitalizowane (Zbiory biblioteki ZCDN).

Innym przykładem może być aktualna inicjatywa zatytułowana „Biblioteka poleca… książki youtuberów" (Kostecka 2022). Na jednym z takich spotkań, zatytułowanym „Włam się do mózgu", prezentowano, w jaki sposób znani youtuberzy mogą pomóc się uczyć dzieciom i młodzieży. Spotkanie cieszyło się dużym zainteresowaniem i stanowiło formę doskonalenia zawodowego nauczycieli i osób zainteresowanych tą problematyką.

Pracownicy Biblioteki obchodzili Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich. Reagowali na aktualne potrzeby, dokonując różnorodnych zestawień bibliograficznych, m. in. dotyczących doskonalenia kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego; migracji i uchodźców pracy z uczniem obcojęzycznym. Wraz z Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli biblioteka organizowała konkursy przedmiotowe dla uczniów szkół ponadpodstawowych województwa zachodniopomorskiego, konferencje i warsztaty (BiblioLab). Obchodzono Międzynarodowy Dzień Bibliotek Szkolnych, który stanowił inspirację do zastanowienia się nad udziałem biblioteki w Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa 2021–2025. Ważnym i przygotowywanym wydarzeniem była Noc Bibliotek, w czasie pandemii organizowana w trybie zdalnym. Przed pandemią to wydarzenie było promowane i starannie przygotowywane. Zapraszano nie tylko nauczycieli, ale również całe środowisko lokalne, w tym rodziców z dziećmi. W 2022 roku odbędzie się VIII edycja tego wydarzenia. Organizowano spotkania autorskie, m.in. z Ingą Iwasiów, polską poetką, prozaiczką, literaturoznawczynią mieszkającą w Szczecinie, oraz z Marcinem Szczygielskim, pisarzem książek dla dzieci i młodzieży, dziennikarzem i grafikiem.

Biblioteka zaprasza na cykliczne wydarzenia, organizowane co roku na przełomie maja i czerwca, którymi są tygodnie czytania, organizowane przez Fundację ABCXXI pod nazwą Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, w którym biorą udział rodziny, przedszkola, szkoły i inne instytucje. Z tej okazji w 2022 roku nauczycielki Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej przeprowadziły zajęcia edukacyjne dla dzieci z Przedszkola Publicznego nr 3 w Szczecinie i uczniów oddziału przedszkolnego Szkoły Podstawowej Nr 8 w Szczecinie. Dzieci poznały bibliotekę, rozwiązywały zagadki, bawiły się, poznawały zbiory biblioteki przeznaczone dla czytelników w ich wieku, oglądały teatr kamishibai, przedstawiony przez nauczycielki biblioteki (Zachodniopomorskie Centrum… 2022a).

Czytelnicy na bieżąco są informowani o zakupionych nowych książkach: naukowych, popularnonaukowych, literaturze dla dzieci, komiksach i innych, polecanych nauczycielom, rodzicom, uczniom, dzieciom i innym czytelnikom. Na stronie internetowej umieszczono skany stron tytułowych publikacji, ich dane oraz interesujące opisy ich zawartości, dotyczące problematyki szkoły, wychowania, rodziny, emocji i innych problemów (Keller 2022).

Ważnym wydarzeniem, organizowanym corocznie od 2004 roku, jest Tydzień Bibliotek, obchodzony również w Bibliotece Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej

w Szczecinie. W 2022 roku hasło przewodnie ustalone przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich brzmiało: „Biblioteka – świat w jednym miejscu". Pracownicy szczecińskiej biblioteki podjęli różne starania, dostarczające inspiracji i rozrywki czytelnikom. Na Facebooku ZCDN, w strukturach którego funkcjonuje Biblioteka Pedagogiczna, umieszczono sentencje popularnych i wybitnych pisarzy poświęcone książkom. Przykładem innej inicjatywy były quizy, także zamieszczone na ww. stronie Facebooka, na tematy: „Co pamiętasz z lektur szkolnych", „Autorzy naszych lektur"; „Biblioteki cyfrowe" (Fanpage ZCDN na Facebooku).

Biorąc pod uwagę tegoroczne hasło Tygodnia Bibliotek „Biblioteka – świat w jednym miejscu", pisano:

> […] chcemy zaprosić państwa do niezwykłej podróży po znanych i pięknych miastach świata. Jest to możliwe dzięki dostępnej w zbiorach naszej biblioteki kultowej serii albumów dla dzieci, obrazujących poprzez nastrojową grafikę Miroslava Šaška takie miejsca, jak Monachium, Wenecja, Londyn czy Paryż. Autor nie tylko oprowadza nas za pośrednictwem czarujących ilustracji po zabytkach tych miast, ale i przybliża, często z dużą dozą humoru, zwyczaje ich mieszkańców. Możemy poczuć niepowtarzalny klimat tych miejsc, biorąc w wyobraźni udział w bawarskim festynie, odbywając przejażdżkę gondolą, słuchając wybijającego we mgle godziny Big Benu czy wdrapując się na szczyt wieży Eiffla (Zachodniopomorskie Centrum… 2022c).

Niezwykłą inicjatywą, mającą już siedmioletnią tradycję, jest *storywriting.* Polega ona na przysyłaniu przez czytelników pojedynczych zdań, w których (w tym roku) miało się znaleźć nazwisko autora powieści czy opowiadania lub bohater, lub tytuł. Konkurs prowadzony pod opieką Barbary Keller (jednej z nauczycielek biblioteki) zakończył się powstaniem opowiadania zatytułowanego „Stąd dotąd". Nagrody otrzymały dwie uczestniczki konkursu, które najwięcej wniosły w ostateczny kształt opowiadania, tzn. których zdania zainspirowały ułożenie opowiadania (Zachodniopomorskie Centrum… 2022b).

W informatorium biblioteki zorganizowano wystawę książek beletrystycznych. Zaproponowano następujący konkurs:

> Jest propozycja dla czytelników, którzy zechcą się zabawić podobnie jak w Tygodniu Bibliotek, wykorzystując te tytuły (niekoniecznie wszystkie i w dowolnej kolejności). A oto ich lista: „Kobieta w bieli", „Kochanica Francuza", „Lolita", „Frankenstein", „Bracia Lwie Serce", „Ojciec Goriot", „Sinobrody", „Sonata kreutzerowska", „Pianistka", „Przyjaciel", „Bohater naszych czasów", „Białe zęby", „Miłość leczy rany", „Wichrowe Wzgórza", „Życie towarzyskie i uczuciowe", „Portret Doriana Greya", „Pokój Jakuba", „Szkoła uczuć", „Syzyfowe prace", „Upadek", „Żądza", „Perswazje", „Uległość", „Jaszczur", „Czarka". Znajomość powyższych książek nie jest konieczna. Kto udanie połączy ich tytuły w spójny tekst, nadesłany na adres […] może się spodziewać, że będzie on zamieszczony na stronie internetowej biblioteki (Zachodniopomorskie Centrum… 2022d).

Powyższe tytuły książek posłużyły do ułożenia przez czytelników dwóch kolejnych tekstów zatytułowanych: *Portret Doriana Greya* i *Melodia zabłąkanych dusz*.

Dokonując próby podsumowania powyższych rozważań, dotyczących tylko niektórych przykładów inicjatyw współcześnie podejmowanych przez Wojewódzką Bibliotekę Pedagogiczną im. H. Radlińskiej w Szczecinie skierowanych do czytelników dorosłych oraz do dzieci i młodzieży, można wnioskować, że mają one charakter międzygeneracyjny, ponieważ łączą współczesne pokolenie seniorów, osób w średnim wieku, studentów i uczniów. Z drugiej zaś strony stanowią praktyczną realizację pedagogiki bibliotecznej sformułowanej przez Radlińską. Można je traktować jako kontynuację dziedzictwa idei pedagogicznej patronki i uważać za przykłady zastosowania społecznych koncepcji Radlińskiej, dążących do powiązania bibliotekarstwa i czytelnictwa z ogólnymi założeniami pedagogiczno-oświatowymi.

Zakończenie

Działalność Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Szczecinie od 1976 roku wiązała się z jej patronką Heleną Radlińską. Dziedzictwo idei pedagogicznej patronki przejawiało się zarówno w statutowej działalności biblioteki, która stawała się instytucją coraz bliższą ludziom i coraz bardziej otwartą na ludzi, realizującą idee czytelnictwa i bibliotekarstwa Radlińskiej, a także integrującą specyficzne osadnicze społeczeństwo Pomorza Zachodniego. Jednocześnie nadanie bibliotece imienia, zwłaszcza takiego patrona, sprawiło, że Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna stała się instytucją łączącą pokolenia.

Począwszy od jubileuszu 30-lecia biblioteki i uroczystości nadania jej imienia Heleny Radlińskiej, poprzez kolejne jubileusze związane z biblioteką i jej patronką dochodziło do zacieśniania relacji między wychowankami Radlińskiej, zwłaszcza między Lepalczyk i pracownikami Zakładu/Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego, którzy brali udział w szczecińskich spotkaniach, propagując idee pedagogiczne, bibliotekarskie i czytelnicze swojej mistrzyni. Były to międzygeneracyjne spotkania popularyzujące i utrwalające dorobek teoretyczny i praktyczny patronki, przede wszystkim ten dotyczący pedagogiki bibliotecznej, w której zakres zainteresowań wchodziła książka i jej upowszechnienie, badania nad czytelnictwem, działalność bibliotek i kształcenie bibliotekarzy.

Spoiwem łączącym pokolenia i utrwalającym idee pedagogiczne Radlińskiej była i jest do dzisiaj stała wystawa poświęcona patronce oraz współcześnie podejmowane inicjatywy, które również mogą służyć jako narzędzie spajające pokolenia i utrwalające przekaz międzygeneracyjny, przekaz między pokoleniem Radlińskiej i jej wychowankami a współczesnym dorosłym i młodym pokoleniem.

Można zatem wnioskować, że Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie przez 76 lat swojej działalności realizuje pedagogikę biblioteczną swojej patronki, ponieważ służy animowaniu i podtrzymywaniu różnorodnych więzi społecznych, aktywizuje miejscowe środowisko, stara się zaspakajać

potrzeby odbiorców – czytelników, uczestnicząc w regionalnych i państwowych wydarzeniach i programach kulturalnych.

Bibliografia

„Gryf Pomorski" dla Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (1986), „Głos Szczeciński", 15.05.

40 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (1986), „Kurier Szczeciński" 15.05.

Biblioteki Pedagogiczne w Polsce (2004) Warszawa, Wydawnictwo Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, s. 309–317.

Bykowski L. (1938a) *Program wykładów Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły Bibliotekarskiej Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie*, Warszawa, Wydawnictwo Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy, nr 21, s. 1–5.

Bykowski L. (1938b) *Zakres i zadania pedagogiki bibliotecznej*, Warszawa, Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich, s. 2, 349.

Edward Gierek przyjął grupę dziennikarzy z RFN (1976), „Kurier Szczeciński", 03.06., nr 125, s. 1.

Galej-Mularz G. (2016) *Pedagogika biblioteczna według Heleny Radlińskiej a jej obecny obraz*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne" nr 5, s. 4.

Gustołek A. (1985) *Działalność bibliotek pedagogicznych w województwie szczecińskim* w: *Czterdzieści lat szczecińskiej oświaty*, K. Jaskot (red.), Szczecin, Nakład Oddział Doskonalenia Nauczycieli, s. 50–64.

Gustołek A., Parada E. (1996) *Centrum Edukacji Informacyjnej w Szczecinie*, Szczecin, Nakładem Centrum Edukacji Informacyjnej w Szczecinie z okazji 50-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie.

j.f. (1976) *Biblioteka kształcąca*, „Kurier Szczeciński", 10.06., nr 130, s. 1.

Janowska O., Gustołek A. (1996) *Jubileusz biblioteki*, „Refleksje: miesięcznik nauczycieli", nr 5(45), s. 6–8.

Konferencja HABITAT w Kanadzie. Tylko zdecydowana akcja może zapobiec dramatycznym skutkom przeludnienia (1976), „Kurier Szczeciński", 01.06., nr 123, s. 1–2.

Kronika. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej w 30-leciu: 1980–1986, Szczecin.

Kronika. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej: 40-lecie działalności: 1946–1986, Szczecin.

Kronika. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej: 50 lat działalności: 19046–1996, Szczecin.

Kronika. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej w 30-lecie, Szczecin 1 czerwca 1946 – 3 czerwca 1976, Szczecin.

Lepalczyk I. (1974) *Pedagogika Biblioteczna Heleny Radlińskiej*, Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Michnal W. (1996) *Jubileusz 50-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie*, „Poradnik Bibliotekarza", nr 9, s. 21–22.

Najwyższe forum komunistów NRD. Edward Gierek na czele delegacji PZPR (1976), „Kurier Szczeciński" 18.05., nr 111, s. 1.

Orłowska A. (1996) *Jubileusz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej*, „Przegląd Samorządowy", nr 19, 20, s. 14, 36.

Pawłowicz E. (1973) *Działalność Pedagogiczna Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie*, „Rocznik Nauczycielski", s. 123–128.

Pawłowicz E. (1997) *Kadra bibliotekarzy w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie (stan na 31 grudnia 1977)*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski", nr 4(47), s. 78–82.

Pawłowicz E., Zacha Z. (red) (1980) *Materiały z sesji poświęconej Helenie Radlińskiej w setną rocznicę Jej urodzin: konferencja wojewódzka dla bibliotekarzy i nauczycieli zorganizowana przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie w październiku 1979 r.: praca zbiorowa*, Szczecin, Nakład Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Szczecinie.

Piasecka M. (2000) *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. H. Radlińskiej* w: *Encyklopedia Szczecina*, T. Białecki i in. (red.), t. II, P-Ż, Szczecin, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 47.

Polsko-szwedzkie rozmowy plenarne (1976), „Kurier Szczeciński" 02.06., nr 124, s. 1.

Radlińska H. (1961) *Zagadnienia Bibliotekarstwa i czytelnictwa*, wstęp i oprac. I Lepalczyk, Wrocław, Wydawnictwo Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo.

Radlińska H. (2003) *Książka wśród ludzi*, Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Rawska M. (1976) *Książnica Heleny Radlińskiej*, „Głos Szczeciński", 03.06, s. 5.

Skarby książek. 40 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (1986), „Kurier Szczeciński", 12.05., s. 1–2.

Socha I. (1998) *Pedagogika biblioteczna* w: *Bibliotekarstwo*, Z. Żmigrodzki (red.), Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, s. 349–358.

Szczecin w dniu czynu Ogólnopartyjnego (1976), „Kurier Szczeciński", 17.05., nr 110, s. 1–2.

Szczecińska gospodarka na dobrej drodze. Wojewódzka Narada Aktywu Partyjnego i Gospodarczego (1976), „Kurier Szczeciński" 19.05., nr 112, s. 1.

Turek-Kwiatkowska L. (1975) *Polityczne i społeczno-demograficzne przesłanki kształtowania się szkolnictwa na Pomorzu Zachodnim* w: *Pionierskie lata oświaty szczecińskiej 1945–1948*, L. Turek-Kwiatkowska i in. (red.), Poznań, Wydawnictwo Poznańskie, s. 11–17.

Woźniak-Maryńska M. (1969–1970) *Pionierskie wspominki*, „Rocznik Nauczycielski", s. 132–134.

Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 29 maja 1960 roku w sprawie nazw szkół ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i innych placówek oświatowo-wychowawczych (1960), Dz. Urz. Min. Ośw., Nr 8, poz. 11.

Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 31 maja 1951 roku w sprawie statutu Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (1951), Dz. U. Min. Ośw., nr 10, poz. 146.

Źródła internetowe

Ex libris Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. H. Radlińskiej w Szczecinie (1980), https://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/publication/48238/edition/46378 [dostęp: 20.07.2022].

Ex libris Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Szczecinie XXX LAT 1946–1976 (1976), https://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/publication/48246/edition/46386 [dostęp: 20.07.2022].

Ex libris Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie (1986), https://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/publication/45252/edition/43423 [dostęp: 20.07.2022].

Fanpage ZCDN na Facebooku, https://pl-pl.facebook.com/zcdn.zachodniopomorskie/ [dostęp: 20. 07.2022].

Keller B. (oprac.) (2022) *Nowości w zbiorach – lipiec 2022*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci-biblioteka-pedagogiczna/nowosci-w-zbiorach-lipiec-2022/ [dostęp: 20.07.2022].

Kostecka M. (oprac.) (2022) *Biblioteka poleca… książki youtuberów!*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci/biblioteka-poleca-ksiazki-youtuberow/ [dostęp: 20.07.2022].

Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (2022a) *Tydzień czytania 2022*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci-biblioteka-pedagogiczna/tydzien-czytania-2022/ [dostęp: 20.07.2022].

Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (2022b) *Tydzień Bibliotek 2022 – Storywriting*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci-biblioteka-pedagogiczna/tydzien-bibliotek-2022-storywriting-2/ [dostęp: 20.07.2022].

Zachodniopomorskie Cenrum Doskonalenia Nauczycieli (2022c) *Biblioteka – świat w jednym miejscu*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci-biblioteka-pedagogiczna/biblioteka-poleca/biblioteka-swiat-w-jednym-miejscu/ [dostęp: 20.07.2022].

Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (2022d) *Tydzień Bibliotek 2022 – wystawa wisząca*, http://zcdn.edu.pl/aktualnosci-biblioteka-pedagogiczna/tydzien-bibliotek-2022-wystawa-wiszaca/ [dostęp: 20.07.2022].

Zbiory biblioteki ZCDN, http://195.248.88.48:8080/dlibra/results?q=kroniki&action=SimpleSearchAction&type=-6&p=0 [dostęp: 20.07.2022).

O Autorce

Elżbieta Magiera – pedagog, historyk wychowania, doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Szczecińskiego. Pracuje w Katedrze Historii i Teorii Wychowania w Instytucie Pedagogiki. Zainteresowania badawcze koncentrują się na problemach historii wychowania i myśli pedagogicznej XX w., przede wszystkim okresu międzywojennego.

Elżbieta Magiera – pedagogue, education historian, habilitated doctor, professor at the University of Szczecin. She works at the Department of History and Theory of Education at the Institute of Pedagogy. Her research interests focus on the history of education and pedagogical thought in the 20th century, especially in the interwar period.

Cytowanie

Magiera E. (2022) *Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie jako instytucja łącząca pokolenia*, „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", nr 2(15), s. 236–258, https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.13.

© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY 4.0